

Besteforeldrenes klimaaksjon

Klimakur 2030

Høringsuttalelse fra Besteforeldrenes klimaaksjon

30. april 2020

Koronakrisen har ført til store omveltninger i samfunnet og har påvirket klimagassutslippene, både globalt og nasjonalt i Norge. Pandemien har store kostnader, både menneskelig og materielt. Den har vist at når liv og helse står på spill, kan det føre til store endringer i hvordan vi lever, hvordan vi prioriterer, og i forståelsen av hva som er samfunnskritiske funksjoner.

Besteforeldrenes klimaaksjon (BKA) ser på disse endringene som en viktig lærdom som kan inspirere til en ny, omfattende global dugnad, på tvers av nasjoner og generasjoner, for å nå globale mål for klima og natur. Situasjonen gir en unik mulighet og inspirasjon til å skape et bærekraftig samfunn som sikrer våre barn, barnebarn og senere generasjoner gode livsbetingelser.

Våre innspill i forhold til dokumentet «Klimakur 2030» har i hovedsak et overordnet perspektiv og omtales i følgende hovedavsnitt:

1. Dokumentet Klimakur 2030 bør revideres
2. Klima og korona – grunnlag for mer ambisiøse klimamål
 - 2.1 Bakgrunn
 - 2.2 Begrunnelse
3. Mekanismer for politisk gjennomføring bør styrkes
4. Økonomisk vekst og økende forbruk – en stor utfordring
 - 4.1 Økonomisk vekst i rike land fører til klima- og naturkrise
 - 4.2 Samfunnsendring for bærekraftig utvikling
5. Mulighetsrom for endring
6. Andre viktige områder
 - 6.1 Sirkulær økonomi
 - 6.2 Grønn vekst
 - 6.3 Utslipp fra militær aktivitet
 - 6.4 Innsats på alle nivåer – betydning av gjennomgripende atferdsendring
7. Avsluttende kommentar

1. Dokumentet «Klimakur 2030» bør revideres

Våre hoved-innspill i forhold til dokumentet «Klimakur 2030» er relatert til den nye situasjonen som kronakrisen har skapt og som åpner for bedre muligheter til store kutt i klimagassutslippene. BKA mener derfor at det bør utredes hvordan klimagassutslippene kan kuttes med minst 70 prosent innen 2030, slik det er begrunnet i avsnitt 2.2. Vi oppfordrer derfor KLD til å gi et nytt oppdrag til etatene bak «Klimakur 2030» for å revidere dokumentet i lys av dette. Vi går ikke i stor detalj inn i de mange spesifikke tiltakene som er anbefalt. Disse virker hver for seg i hovedsak fornuftige, nødvendige og godt begrunnede, men må endres når det skal kuttes 70 prosent.

Forum for utvikling og miljø, der BKA er medlem, sendte sammen med 10 andre klima og miljøorganisasjoner den 25. mars et brev til regjering og Storting med overskrift [«Framtidsretta motkonjunkturtiltak for natur og klima»](#). Her begrunnes hva den nye situasjonen bør føre til politisk. Dette er i stor grad er utenfor hva mandatet for «Klimakur 2030». Hovedpunktene i dokumentet bør tas hensyn til hvis det blir bestemt at «Klimakur 2030» skal revideres i lys av den nye situasjonen. I dokumentet fra organisasjoner legges det fram begrunnelser for viktige satsinger i videre arbeid for reduksjon av klimagassutslippene. BKA støtter dette og vil spesielt framheve at vi må

- Satse på naturbaserte løsninger på klimakrisen
- Redusere oljeavhengigheten
- Unngå tiltak som skader natur og klima
- Øke statlige tilskudd til klima og miljøtiltak lokalt, nasjonalt og internasjonalt
- Satse på forbedring av eksisterende infrastruktur for transport og nye klimavennlige transportløsninger i stedet for nye 4-felts motorveier og fossilbasert sjøtransport
- Utvikle et bærekraftig landbruk
- Utvikle en internasjonal solidarisk klimapolitikk der Norges støtte til klimavennlig omstilling og for vern mot tap og skade i fattige land økes betraktelig

2. Klima og korona – Grunnlag for mer ambisiøse klimamål

Samfunnet håndtering av koronakrisens virkning videre må skje på en måte som ikke fører til at klimautslippene på nytt øker. Samfunnet må åpnes på en måte som kan sikre at klimagassutslippene kuttes med mer enn med 70 prosent innen 2030.

2.1 Bakgrunn

Store konsekvenser av for høye klimagassutslipp merkes alt nå i alle deler av verden. Ved en videre stigning mot to grader over førindustrielt nivå vil mange av skadene bli irreversible. Som FNs klimapanel har påpekt, blir skadene atskillig større ved 2,0 graders oppvarming enn ved 1,5 grader. Mange klimaforskere er av den oppfatning at det allerede er sluppet ut så mye klimagasser at det er umulig å begrense oppvarmingen til 1,5 grad. Et mål om to grader er også veldig utfordrende å nå.

Lavinntektsland rammes først og kraftigst. Havstigningen vil sette lavtliggende, tett befolkede områder under vann og drive mange hundre millioner mennesker på flukt. I en varmere verden som vi går mot vil det være umulig å oppholde seg uten tilgang til air-condition i mange tett befolkede områder i tropene. Koronakrisen har vist hvor sårbare alle land er i et globalt system der «alt hegner sammen med alt».

2.2 Begrunnelse for 70 prosent kutt

På grunn av disse og andre alvorlige konsekvenser må Norge kutte atskillig mer enn 55 prosent i ikke-kvotepiktig sektor innen 2030. I følge rapporten [«Norways Fair Share for meeting the Paris agreement»](#) burde Norge, for å oppveie sitt historiske ansvar, kutte mange ganger det vi slipper ut hvert år. Det er selvsagt ikke mulig. Rapporten konkluder med at «om vi kutter 53 prosent nasjonalt innen 2030, gjenstår derimot nesten 200 millioner tonn CO₂. I tillegg kommer derfor en omfattende finansiering av utslippskutt i andre land».

Den britiske klimaforskeren, Kevin Anderson, har lenge, først i et brev til EU-kommisjonen i 2013, hevdet at for å eventuelt å begrense global oppvarming til under 2 grader, må rike land kutte med [rundt 80 prosent innen 2030](#). Norge kan ikke oppfylle sin «rettferdige andel» av kutt. Men koronakrisen har vist oss at det bør være mulig å kutte minst 70 prosent innen 2030. Vi burde evne å handle like resolutt for å møte klimakrisen som rammer stadig flere land, og som vil få atskillig verre konsekvenser enn koronakrisen. Klimakrisen er ikke like synlig for oss nå, selv om fattige grupper allerede nå rammes meget alvorlig.

Norge har nå en unik mulighet til å snu trenden fra klimakrise og naturtap til et bærekraftig, klimavennlig samfunn, en mulighet som ikke ble benyttet etter finanskrisen i 2008 - 2009.

3. Mekanismer for politisk gjennomføring

Klimakur 2030 angir usikkerhetsmomenter om beskrevne tiltak, og kapittel 15 vies dette temaet. Likevel utelater rapporten et av de største usikkerhetsmomentene: politisk gjennomføringsvilje. «Klimakur 2020», beskrev tiltak for å redusere nasjonale utslipp til 40-45 millioner tonn CO₂-ekvivalenter innen 2020. Utslippstallene viser at målene ikke blir oppfylt. Et revidert dokument Klimakur 2030 bør diskutere hvorfor Klimakur 2020 ikke ble fulgt opp, som et grunnlag for å sikre at tiltakene i Klimakur 2030 blir gjennomført og klimagassutslippene går ned. Det må sikres at det ikke skjer slik Jens Stoltenberg skriver i boken «Min historie». Når datoen nærmer seg og vi ser at målet ikke blir nådd, setter vi nye mål lenger fram i tid: «[Slik har vi bedradd oss selv mange ganger](#)». Som et viktig instrument for å sikre bedre oppfølging, støtter BKA at klimagassutslipp og resultatoppnåelse styres gjennom årlige nasjonale klimabudsjett og regnskap (jamfør Oslo kommune).

BKA anbefaler at det bør nedsettes en politisk uavhengig rådgivende gruppe, for eksempel i form av et «borgerråd» (jamfør eksempel i Irland), som sammen med en tverrfaglig forskergruppe, regelmessig vurderer om vedtatte klimatiltak gjennomføres og gi råd til myndighetene om hva som bør gjøres om oppfølgingen skulle svikte.

4. Økonomisk vekst og økende forbruk - en stor utfordring

4.1 Økonomisk vekst i rike land fører mot klima- og naturkrise

De fleste former for økonomisk vekst og økende materielt forbruk i rike land er ikke forenlig med en bærekraftig utvikling eller med å oppnå så store kutt i klimagassutslipp som Parisavtalen innebærer. Økonomisk vekst i Norge og andre rike land, fører mot farlige konsekvenser i [form av økologisk sammenbrudd og klimakrise](#). Tekniske forbedringer kan gi utslippsreduksjoner, men vil ikke være tilstrekkelig. Data fra FNs «[Global Sustainable Development Report 2019](#)» viser at rike land overskrider mange av planeten tålegrenser. Norges CO₂-utslipp, materielle og økologiske fotavtrykk og bruk av f.eks. fosfor og nitrogen [er ikke bærekraftig](#). Et forbruk på Norges nivå kan derfor ikke fortsette.

4.2 Samfunnsendring for bærekraftig utvikling

En gjennomgripende samfunnsomlegging må derfor til [hvis og klima- og bærekraftmålene skal kunne nås](#). Klimaendringene rammer fattige befolkningsgrupper først og kraftigst. Norge og andre rike land kan ikke satse på videre materiell vekst, mens fattige land må støttes i en utvikling som sikrer at basale behov kan dekkes uten at tålegrensene overskrides. Fattige land må også støttes å for å hindre store tap og skader på grunn av klimaendringer og for klimavennlig omstilling.

Klimakur 2030 omtaler i liten grad forbruksrelaterte utslipp og langsiktig bærekraft. De anbefalte tiltakene som hver for seg i hovedsak virker fornuftige, må følges opp politisk med sterke virkemidler. Hvis klimagassutslippene skal kunne kuttes så raskt som målene fra Paris legger opp til.

5. Mulighetsrom for endring

Norge kan nå benytte et mulighetsrommet for endring. Koronakrisen har vist at verden kan greie seg med et relativt lavt produksjonsnivå av fossile brennstoff. Vi kan likevel make å opprettholde kritiske samfunnsfunksjoner som å sikre mat og vann, hus og klær, helse og utdanning for alle. I gjenåpning av samfunnet må virksomheter som virksomheter som kan sikre disse funksjonene, både nasjonalt og globalt, prioriteres foran mindre vesentlig funksjoner.

Å fortsette Norges fossile satsing med leting og produksjon av olje og gass er det motsatte av det som trengs nå. Tilrettelegging av mer produksjon av olje- og gass i denne situasjonen vil binde oss ytterligere til «fossilmasta». Det bør i stedet satses på energisparing og fornybar energi og andre grønne løsninger slik at basale behov dekkes, og med et mål om vekst bare innen samfunnskritiske sektorer og virksomheter.

6. Andre viktige områder

6.1 Sirkulær økonomi

I Klimakur 2030 pekes det på at omstilling til sirkulær økonomi er vesentlig på veien mot lavutslippssamfunnet. Det arbeides med en nasjonal strategi for å stimulere til at ressursene utnyttes bedre. Dette er prisverdig og i samsvar med hva EU-kommisjonen fremhever i større detalj i dokumentet «[A New Circular Economy](#) Action Plan for a Cleaner and More Competitive Europe». Det ligger store muligheter for nye arbeidsplasser når fossilsamfunnet skal avvikles. EU-dokumentet fremmer imidlertid en tradisjonell tankegang om at målet er å vinne i et økonomisk kappløp. Forbruksvekst er ikke problematisert, og samarbeid innen og mellom land om klimatiltak ikke er et sentralt tema.

I en kommentar skriver 12 europeiske klima- og miljøministere – herunder alle fra nordiske medlemsland – at en europeisk «Green Deal» må stå sentralt i den økonomiske gjenoppbyggingen som kommer. Tidligere generalsekretær i FN, Ban Ki-moon, sier at «vi må lege planeten om vi vil lege oss selv». Det foreslås massive investeringer i grønn teknologi i løpet av det neste tiåret. Såkalt «grønn vekst» er imidlertid ikke problematisert.

6.2 Grønn vekst

«Grønn vekst» har vind i seglene, men BKA vil minne om at mange såkalte grønne tiltak fører til bruk av ressurser og mange såkalte «grønne» tiltak vil kunne føre til økende klimagassutslipp i utbyggingsfasen. En effekt i form av sparte utslipp, vil ofte først være på plass etter 2030. Før dette bør norske klimagassutslipp være kuttet med over 70 prosent. All vekst på ett område, må derfor mer enn kompenseres i form av reduserte utslipp og mindre ressursbruk på andre områder for å kunne unngå både en klimakrise og en naturkrise.

6.3 Utslipp fra militær aktivitet

I kapitlene 5 (sjøfart, fiske og havbruk) og 6 (ikke-veigående maskiner og annen transport) er militær aktiviteter så vidt nevnt. Det står at utslipp fra militære fartøy og militær luftfart ikke er utredet og det nevnes at militære flyvinger er unntatt for kvoteplikt. Militære aktivitet er et område med høye klimagassutslipp, noe som burde vært bedre utredet og mer problematisert, og bør omtales mer grundig hvis Klimakur 2030 skal revideres. Det er sannsynlig at utslipp fra militære aktiviteter vil kunne øke mye i det kommende tiåret, [ikke minst på grunn av de nye F-35-jagerflyene. Det bør settes i verk tiltak slik at dette ikke skjer.](#)

6.4 Innsats på alle nivåer – betydning av gjennomgripende atferdsendring

Det er bra at det i sammendraget av Klimakur 2030 understrekes at mange av tiltakene som er foreslått forutsetter endret atferd, i tillegg til teknologiutvikling, og at gjennomføring av tiltakene forutsetter betydelig innsats, ikke bare fra staten, men også fra kommuner, privatpersoner og næringsliv. Et mangfold av nye og forsterkede virkemidler må raskt komme på plass. Anbefalingen om en forpliktende og sterk opp trappingsplan for CO₂-avgiften er viktig og vil gi drahjelp til en rekke andre tiltak.

7. Avsluttende kommentar

Utover kommentarene ovenfor som bare går inn på enkelte deler av «Klimakur 2030», har vi ikke gitt spesifikke kommentarer til mange av forslagene i rapporten. Disse må alle revideres i lys av vårt forslag om at Norge bør kutte utslipp i ikke-kvotepliktig sektor med mer enn 70 prosent. De ulike anbefalte tiltakene virker hver for seg i hovedsak fornuftige. BKA vil på nytt peke på at anbefalte klimatiltak samlet må gjennomføres på en måte som bidrar til forbruksreduksjon, hvis klimagassutslippene skal kunne kuttes så raskt som målene fra Paris legger opp til.

Besteforeldrenes klimaaksjon

30. april 2020

Steinar Winther Christensen (s)
Leder

Finn Bjørnar Lund (s)
Nestleder

Gunnar Kvåle (s)
Styremedlem